



Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

Факултет: Философски

Специалност:

Ф	Ф	С	0	4	0	1	1	2
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Социология

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	1	3
---	---	---	---

Икономическа социология: класически идеи

Преподавател: Проф. д.с.н. Тая Чавдарова

Асистент: Гл.ас. д-р Емил Георгиев

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	30
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	30
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	30
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		150
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		5

№	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
1.	Участие в семинарна дискусия	15
2.	Две семестриални писмени работи	10
3.	Емпирична задача в екип	20
4.	Финален изпит: Писмен отговор на въпроси	55

Анотация на учебната дисциплина:

Курсът цели:

- Да даде знания на студентите за връзката между икономическите и не-икономическите аспекти на социалния живот – как те се припокриват и какво влияние си оказват един на друг;
- да ги запознае с историческото разгръщане на категориалния апарат на дисциплината от класическия период на установяване;
- да развие аналитичните им способности в хода на дискутирането на семинарни текстове;
- да култивира умения за структурирано писмено изложение на аргументи при отговор на определен научен въпрос.

Предварителни изисквания:

Няма

Очаквани резултати:

Очаква се студентите да усвоят категориалния апарат на класическата икономическа социология; да се научат да го прилагат към анализ на съвременни социално икономически проблеми; да придобият умения за операционализация на теоретични понятия за целите на емпирична социологическа работа.

Политика по използване на мобилни телефони, лаптопи, аудио и мобилни устройства:

Позвъняванията или използването на мобилни телефони за говорене или писане на текст в академичен час е силно разстройващо. Очаква се всеки студент да изключва звука на мобилния си телефон преди началото на всеки час и да не използва устройството (напр. без текстови съобщения) по време на курса. Могат да се използват лаптопи/таблети, но само с изключен звук. Ipods, cd плейъри и други устройства, които не са необходими за медицински или учебни цели, също трябва да бъдат изключени и отстранени преди началото на часа. Заповед на Ректора забранява извършването на запис на учебни занятия със записващи устройства без изричното знание и съгласие на преподавателя.

Съдържание:**1-2. Въведение. Икономика, социология и икономическа социология. Отграничаване на предмета на икономическата социология – 8.10. (дата на провеждане на лекциите)**

(12.10. – дата на провеждане на семинарите) Семинари: Въведение в семинарната работа. Запознаване и обсъждане на организацията и регламентите за провеждане на семинарните занятия

I. Социологически аспекти на икономическия живот, разкрити в историята на икономическата мисъл

3. Предкласика. Аристотел, Тома Аквински, Меркантилизъм - 15.10.

19.10. - Хирш, П., С. Майкълс и Р. Фридмън. 1996. Чисти модели срещу мръсни ръце: защо икономиката е различна от социологията. *Социологически проблеми*: 4.

4. Възникване на класическата либерална икономическа теория: Адам Смит и Давид Рикардо -22.10.

26.10. - Бастиа, Фр. 2008 [1848]. "Това, което се вижда и това, което не се вижда". В: *Държавата*. София: Изток-Запад и МаК, стр. 87-135.

5. Развитие на класическата либерална икономическа теория от Томас Малтус и Джон Стюарт Мил. Ранни сблъсъци между икономика и социология: Огюст Конт – 29.10.

2.11. - Смит, А. 2006. *Богатството на народите*. София: ИК „Рата”. Гл. VIII: За работната заплата, стр. 69-90.

6. Карл Маркс: традицията на политическата икономия – I-ва част – 5.11

9.11. - Мил, Дж. Ст. 2010. *Подчинението на жените*. София: Сиела, Гл. II, стр. 52-79.

По избор: Malthus, T. 1798. *An Essay on the Principle of Population*. London: Printed for J. Johnson, in St. Paul's Church-Yard, Chapters 1-3, pp. 1-17.

7. Карл Маркс: традицията на политическата икономия – II-ра част – 12.11.

16.11. - Маркс, К. *Икономическо-философски ръкописи от 1844 г. Отчужденият труд*, стр. 20-34. В: Маркс, К., Фр. Енгелс. Избрани произведения, т. 9. София: Партиздат.

8. Неокласическата икономическа теория: Леон Валрас, Алфред Маршал, Артър Пигу – 19.11.

23.11. - Маркс, К. 1950. *Капиталът*. Раздел I. Стока и пари. 4. *Фетишният характер на стоката и неговата тайна*, стр. 61-71.

II. Създаване на икономическата социология: 1840 – 1920 г.

9. Движещите сили на икономическия живот: Хърбърт Спенсър и Емил Дюркем – 26.11.

30.11. - фон Мизес, Л. 2008. *Антикапиталистическото мислене*. София: Сиела, стр. 19-53 и 86-97.

10. Социална икономика: Макс Вебер – I-ва част – 3.12.

7.12. - Дюркем, Е. 2002. *За разделението на обществения труд*. София: СОНМ. Гл. 7. Органична солидарност и договорна солидарност, стр. 177-203.

11. Социална икономика: Макс Вебер – II-ра част – 10.12.

14.12. - Вебер, М. 1998. *Борсата. Въведение в борсовата система*. София: Рацио-90. Ч. I. Цели и обща организация на борсите, стр. 9-51.

12. Развитие на икономическата социология в трудовете на Георг Зимел, Вилфредо Парето и Торстейн Веблен – 17.12.

21.12. - Вебер, М. 2021. Глава II „Основни социологически категории на стопанското действие“. Във: Вебер, М. *Основни категории на социалната икономика*. София: “Критика и Хуманизъм”, стр. 129 – 170.

III. Идеи в икономическата социология: 1920 - 1960-те години

13. Джон Мейнард Кейнс. Кейнсианизъм и Монетаризъм – 7.1.

4.1. - Веблен, Т. 2016. *Теория на безделната класа*. Гл.1 „Увод“ и Гл.2. „Имуществената надпревара“. София: Изток-Запад, стр. 7-32.

По избор: Зимел, Г. 2002. *Социология*. Велико Търново: Пик. Гл. 4: Бедният, стр. 202-222.

14. Австрийската школа: Йозеф Шумпетер и Фридрих фон Хайек – 14.1.

11.1. - Фридман, М., Р. Фридман. *Свободата на избора*. София: “Д. Яков”. Глава първа. Силата на пазара, стр. 30-70.

15. Американската традиция „икономика и общество“: Карл Полани, Толкът Парсънс – 21.1.

18.1. - Шумпетер, Й. 2014 [1942]. „Процесът на съзидателно разрушаване“. Част 2, глава VII от *Капитализъм, социализъм и демокрация*. В: ИПИ „Есета за предприемачи“, София, с. 84-92.
https://ime.bg/var/Entr_essays_IME.pdf. Превод по: *Capitalism, Socialism and Democracy*, NY: Harper Books, 1994: 81-87.

По избор: Schumpeter, J. 1934 [2002]. *The Theory of Economic Development. An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*. New Brunswick & London: Transaction Publishers. Chapter II. The Fundamental Phenomenon of Economic Development, pp. 57-74.

По избор: Полани, К. *Великата трансформация*. Гл.5. Еволюция на пазарния модел на поведение -

<http://www.lifeaftercapitalism.info/critique/193-evolution-of-the-market-pattern-karl-polanyi>;

и гл. 6. Саморегулиращият се пазар и фиктивните стоки: труд, земя и пари -

<http://www.lifeaftercapitalism.info/critique/167-the-self-regulating-market-karl-polanyi>

Формиране на крайната изпитна оценка

Части на изпита	Елементи на изпита	Дял от крайната оценка	Време, в което се провежда изпитът
1. Участие в семинари		45%	Сбор от текущи оценки, формиращ се в края на семестъра
	1.1. Участие в дискусия	15%	
	1.2. Две текущи писмени контролни работи	10%	
	1.2. Емпирична задача в екип	20%	
2. Финален изпит	Писмен отговор на три въпроса	55%	Януарска сесия

Общи бележки:

- Изпитът се състои от две части и четири елемента.
- **Оценката от семинарни занятия** се формира в края на всеки семестър като средна от участие в дискусии (15%); две текущи писмени контролни работи (общо 10%, оценката от двете е средноаритметична) и групова презентация (20%). Тази оценка играе още и ролята на условие за допускане до финален изпит. Студентът трябва да получи минимум оценка „Среден 3“ на семинарните си участия, за да бъде допуснат до изпит на редовна сесия. В противен случай той се явява на поправка през септемврийската сесия, в която влиза с 45% оценка „Слаб 2“.
- Текущата контролна работа представлява 20-минутна писмена разработка на поставен проблем, свързан със задължителния научен текст, който е предмет на съответното семинарно занятие. Студентите няма да бъдат предупреждавани предварително за тази форма на изпитване. Студентите, които следват социология като второ висше или втора специалност, ще трябва да изпълнят успешно само една писмена контролна работа. В случай, че студент е отсъствал от упражнение, по време на което се е провела контролна работа, той получава „Слаб 2“ за нея. Оценките от текущи писмени контролни работи не подлежат на поправяне или на повишаване.
- **Финалният изпит** се състои от писмен отговор на три въпроса. Писменият отговор на въпрос представлява интерпретация на даден проблем с обща продължителност от два часа.
- Крайната изпитна оценка се изчислява като *претеглена средна* оценка от четирите елемента на изпита. Пример: ако на елемент на елемент 1 е получена оценка - *среден 3*, на елемент 2 – *добър 4*, на елемент 3 – *мн. добър 5*, на елемент 4 – *отличен 6*, крайната оценка се изчислява по формулата: $3 \times 0.15 + 4 \times 0.10 + 5 \times 0.20 + 6 \times 0.55 = \text{Мн. добър } 5 (5,15)$.
- Средна оценка не се формира, ако студентът има оценка *Слаб 2* на първа или втора част – семинарни занятия или финален изпит. Тогава той се явява на поправителен изпит през септемврийската сесия.
- **Поправителният изпит** на септемврийска сесия се състои в: отговор на три въпроса. Тяхната обща тежест в крайната оценка е 55%, а 45% идва от оценката на семинарните занятия.
- При крайна оценка от минимум „**Добър 4.00**“ студентът получава право, ако желае, да разработи в рамките на следващия курс по *Икономическа социология: съвременни идеи* **курсова работа** вместо да се яви на финален изпит.
- При средна оценка от семинарните занятия от минимум „**Отличен 5.50**“ студентът се освобождава от финален изпит.

Критерии за оценяване

Критерии за оценка на писмения отговор на въпрос:

- Да показва познания по проблема;

- да създаде логичен и добре структуриран текст;
- да създаде добър в стилово и граматическо отношение текст.

За оценка „Отличен“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва задълбочени и пространни познания по проблема и социалния контекст; • да създаде логичен и добре структуриран текст; • да създаде добър в стилово и граматическо отношение текст.
За оценка „Мн.добър“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва задълбочени, макар и непълни познания по проблема и социалния контекст • да създаде логичен и добре структуриран текст; • да създаде добър в стилово и граматическо отношение текст.
За оценка „Добър“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва ограничени теоретични познания без груби грешки в интерпретацията; • структурата на текста да е общо взето логична; • да липсват груби грешки в стилово и граматическо отношение.
За оценка „Среден“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва крайно ограничени, повърхностни и/или противоречиви познания; • да има поне скициран логически смисъл в текста; • да няма крещящи грешки в стилово и граматическо отношение.

Критерии за оценка на участието в дискусия:

- познания по проблема;
- начин на изразяване.

За оценка „Отличен“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва задълбочени и пространни познания по проблема и социалния контекст; • отличен в стилово и граматическо отношение начин на изразяване.
За оценка „Мн.добър“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва задълбочени, макар и непълни познания по проблема и социалния контекст • да се изразява добре в стилово и граматическо отношение.
За оценка „Добър“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва ограничени теоретични познания без груби грешки в интерпретацията; • да липсват груби грешки в изказа.
За оценка „Среден“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва крайно ограничени, повърхностни и/или противоречиви познания; • крайно ограничени способности за изразяване.

Критерии за оценка на текущи писмени контролни работи

Същите като при писмен отговор на въпрос.

Критерии за оценка на организиране, провеждане и представяне на емпирична задача в екип

- анализ на релевантен на темата на семинарното занятие социологически проблем;
- дълбочина в анализа на проблема;
- логичност в структурата на изложението;
- социологическа и граматическа култура
- представяне и защита на резултатите от анализа;
- координационни умения между членовете на екипа и балансирано разпределение на работата и отговорностите.

За оценка „Отличен“	<ul style="list-style-type: none"> • Анализът обхваща релевантен на темата на семинарното занятие социологически проблем. Показва задълбочени теоретични познания и високи интерпретационни способности при работата с вторични емпирични данни; • Дълбочината в анализа на проблема е на ниво, показателно за отлична способност за операционализация и приложение на теоретичните (научни) понятия в емпирично изследване; • Изложението е построено логично, последователно и структурирано; • Текстът е изпълнен във висок езиков стил и е изряден в граматическо отношение; студентът цитира правилно и коректно използваната литература, съобразно българския
---------------------	---

	<p>стандарт за библиографско цитиране.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Резултатите са представени с мултимедийна презентация, която ясно показва целите, задачите, хипотезите и основните изводи от изследването; • Координационните умения между членовете на екипа са балансирано разпределени, работата и отговорностите на всеки един са ясно разграничими и обективно равностойни като ангажимент и натоварване.
<p>За оценка „Много добър“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Анализът обхваща релевантен на темата на семинарното занятие социологически проблем. Показва задълбочени, макар и непълни теоретични познания, и добри интерпретационни способности при работата с вторични емпирични данни; • Дълбочината в анализа на проблема е на ниво, показателно за добра способност за операционализация и приложение на теоретичните (научни) понятия в емпирично изследване; • Изложението е построено логично, последователно и структурирано; • Текстът е изряден в граматическо отношение и студентът цитира правилно и коректно използваната литература, съобразно българския стандарт за библиографско цитиране • Резултатите са представени с мултимедийна презентация, от която става ясно какви са целите, задачите, хипотезите и основните изводи от изследването; • Координационните умения между членовете на екипа са балансирано разпределени, работата и отговорностите на всеки един са ясно разграничими и обективно равностойни като ангажимент и натоварване.
<p>За оценка „Добър“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Анализът обхваща релевантен на темата на семинарното занятие социологически проблем. Показва ограничени теоретични познания без груби грешки в интерпретацията, и задоволителни способности при работата с вторични емпирични данни; • Дълбочината в анализа на проблема е на ниво, показателно за задоволителна способност за операционализация и приложение на теоретичните (научни) понятия в емпирично изследване; • Изложението е построено относително структурирано и общо взето логично. • В текста липсват груби грешки в стилово и граматическо отношение, студентът има пропуски по отношение правилно и коректно цитиране на използваната литература, съобразно българския стандарт за библиографско цитиране. • Резултатите са представени с мултимедийна презентация, от която става ясно като минимум, какви са хипотезите и основните изводи от изследването; • Координационните умения и ангажиментите между членовете на екипа са относително балансирано разпределени.
<p>За оценка „Среден“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Анализът обхваща частично релевантен на темата на семинарното занятие социологически проблем. Показва крайно ограничени теоретични познания, и задоволителни способности при работата с вторични емпирични данни; • Дълбочината в анализа на проблема е на ниво, показателно за ограничена, повърхностна способност за операционализация и приложение на теоретичните (научни) понятия в емпирично изследване; • Изложението не е добре структурирано, но притежава базисна логичност. • В текста липсват груби грешки в граматическо отношение, студентът не цитира правилно и коректно използваната литература, съобразно българския стандарт за библиографско цитиране. • Резултатите са представени без мултимедийна презентация и/или от презентацията не става ясно, какви са хипотезите и основните изводи от изследването; • Координационните умения и ангажиментите между членовете на екипа са не са балансирано разпределени.

ЛИТЕРАТУРА ПО ИКОНОМИЧЕСКА СОЦИОЛОГИЯ

Бележка: Допълнителни материали към всяка лекция могат да се намерят в платформата MOODLE <http://elearn.uni-sofia.bg/course/index.php?categoryid=3>

Класически автори в превод на български език

- Аристотел, Псевдо-Аристотел, Ксенофонт, Хиелокъл. 2006. *Икономика. Антични автори за стопанството*. София: СОНМ.
- Вебер, М. 1993. *Протестантската етика и духът на капитализма*. София: Хермес-7.
- Вебер, М. 1998. *Борсата. Въведение в борсовата система*. София: Рацио-90.
- Вебер, М. 2001. *Генезис на западния рационализъм*. София: "Критика и Хуманизъм".
- Вебер, М. 2021. *Основни категории на социалната икономика*. София: "Критика и Хуманизъм".
- Веблен, Т. 2016. *Теория на безделната класа*. София: Изток-Запад.
- Дюркем, Е. 1996. *За разделението на обществения труд*. София: СОНМ.
- Зимел, Г. 2002. *Социология*. Велико Търново: Пик.
- Кейнс, Дж. 1993. *Обща теория на заетостта, лихвата и парите*. София.
- Кене, Смит, Рикардо - избрани страници. 1947. В: К. И. Григоров (ред.) *Предшественици на съвременния социализъм*, том III. София: Народна култура.
- Маркс, К. 1978. *Към критика на политическата икономия* (чернова от 1857 - 1858 г.), т. 46, ч. I. С., Изд. на БКП.
- Маркс, К. 1979. *Капиталът*, том I. Партиздат.
- Маркс, К. *Икономически ръкописи от 1857 - 1859 г.* 1978. Том 46 ч. I. София: Изд. на БКП.
- Маркс, К. *Икономическо-философски ръкописи от 1844 г.* 1978. Том 42, София: Изд. на БКП.
- Мил, Дж. С. 1993. *За свободата*. София: ЦИД.
- Мил, Дж. С. 2010. *Подчинението на жените*. София: Сиела.
- Полани, К. *Великата трансформация*. Гл.5. Еволюция на пазарния модел на поведение. <http://www.lifeaftercapitalism.info/critique/193-evolution-of-the-market-pattern-karl-polanyi>; Гл. 6. Саморегулиращият се пазар и фиктивните стоки: труд, земя и пари. <http://www.lifeaftercapitalism.info/critique/167-the-self-regulating-market-karl-polanyi>
- Рикардо, Д. 2006. *За принципите на политическата икономия и данъчното облагане*. София: ИК „Рата“.
- Смит, А. 2006. *Богатството на народите*. София: ИК „Рата“.
- фон Мизес, Л. 2008. *Антикапиталистическото мислене*. София: Сиела.
- фон Хайек, Фр. 2004. *Пътят към робството*. София: МАК.
- фон Хайек, Фр. 1994. "Нови изследвания в областта на философията, политиката, икономиката и историята на идеите" (за Смит и Кейнс) *Икономическа мисъл*, 2: 95-104.
- Фридман, М. и Р. Фридман. 1997. *Свобода на избора. Лична декларация*. София: Изд. "Дамян Яков".
- Шумпетер, Й. 1999. *История на икономическия анализ*. Първи и втори том. София: Прозорец.
- Шумпетер, Й. 2005 [1934]. *Теория за икономическото развитие. Основен феномен на икономическото развитие*. От: Тошкова, Св. 2005. *От първоизворите*. София: Университетско изд. „Стопанство“, с. 249-278.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА

- Кицайни, Н. 2019. *Малка история на икономиката*. София: „Дамян Яков“.
- Бухолц, Т. 1993. *Живи идеи от мъртви икономисти*. София: "Хр. Ботев" .
- Фотев, Г. (съст.) 1998. *Извори на социологията*. Стара Загора: Тракия.
- Фотев, Г. 1993. *История на социологията*. Том I и II. София: УИ „Св. Кл. Охридски“.
- Beckert, J. and M. Zafirovski. 2005. *International Encyclopedia of Economic Sociology*. London and New York: Routledge.
- Smelser, N. and R. Swedberg. 1994. *The Handbook of Economic Sociology*. Princeton: Russell Sage Foundation.
- Smelser, N. and R. Swedberg. 2005. *The Handbook of Economic Sociology*. Princeton: Russell Sage Foundation. (второ преработено и допълнено издание)

ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

- Бътлър, И. 2010. *Адам Смит – въведение*. София: Институт за радикален капитализъм „Атлас“.
- Валиман, И. 1989. *Марксовата теория на отчуждението: тълкувания и политика* *Социологически проблеми*, 1: 62-72.
- Гълбрайт, Д. К. 1999. *Пътуване през икономическото време*. София: "Дамян Яков".
- Гълбрайт, Дж. 1993. *Икономическата наука в перспектива*. София: "Хр. Ботев".
- Даскалов, Р. 2018. *Въведение в социологията на Макс Вебер*. София: Изток-Запад.

- Коев, К. 2003. *Елементарни форми на всекидневен живот. Макс Вебер и немското социалнонаучно познание от края на XIX век*. София: Просвета.
- Колаковски, Л. 2006. *Основни направления на марксизма*. София: СОНМ.
- Липсет, С. 1994. "Размисли върху капитализма, социализма и демокрацията". *Икономическа мисъл*, 1: 62-77 (за Шумпетер).
- Седларски, Т. 2011. Несвободното възникване на свободния пазар - "Великата трансформация" на Карл Полани. *Икономическа мисъл*, 1, с. 51-72.
- Селени, И. 2019. *От държавен социализъм към посткомунистически капитализъм - критически поглед*. София: Изток – Запад.
- Чалъков, И. 1997. Иновациите в пазарната и непазарната икономика: теоретичният модел на Йозеф Шумпетер. *Социологически проблеми* 2: 3-18.
- Aspers, P. and N. Dodd (eds.). 2015. *Re-Imagining Economic Sociology*. Oxford: Oxford University Press.

Дата: 27 септември 2021 г.

Съставили:

Проф. д.с.н. Таня Чавдарова
гл. ас. д-р Емил Георгиев